

Anita Augustin

DWERC
AAN DE
WINKEL

Karakter Uitgevers B.V.

0

Ze pakken alles van je af, als het eenmaal zover is. Alles wat je nog had. Je huissleutel, je meubelen, je ficus. Ze nemen je het recht af om op te staan wanneer je wil en te gaan slapen wanneer je wil. Het recht om géén dieetvoedsel te eten, géén vitaminepillen te slikken, en zo veel slaappillen als je wil.

Het recht om eenzaam te zijn.

En als ze alles van je hebben afgenomen, dan krijg je een biografieformulier van ze. Dat is het eerste wat je van ze krijgt – er komen nog meer dingen, bijvoorbeeld de lijst met wat er in je vrije tijd te doen is of de vragenlijst over je ervaringen bij de laatste geheugentraining, maar het biografieformulier is het eerste.

Je krijgt het aangeboden, dus niet ondankbaar zijn, blijf relaxed en hou vooral op met te doen alsof die ficus echt was en je eenzaamheid gewenst. Alsof je oude leven prima was voordat ze het van je afnamen.

Hou daarmee op.

Mooie boel, zo'n biografieformulier. Alles staat erin wat je vroeger ooit was. Werkende vrouw, actief, succesvol. Je hobby's staan erin, ook de hobby's die je vroeger ooit hebt gehad. Fietzen, brandschilderen, modelspoorbaan. Ze vragen of je vroeger juist gelukkig was of eerder ongelukkig, of je chronische ziekten had, of je depressief was. Ze vragen je zelfs naar je lievelingskleur en noteren 'Zwart' achter de vraag en trekken een verwijspijl naar de rubriek 'Depressie', waar een dikke 'X' staat.

Als je zegt dat je lievelingskleur tegenwoordig geel is, zo'n warm, voedzaam ei-geel, dan interesseert dat hen geen ene moer.

Je zegt: Ik brandschilder niet meer en zou nu liever aan vechtsport willen doen.

Geen reactie.

Je zegt: Ik was vroeger eerder ongelukkig en zou nu liever gelukkig willen zijn, als het kan.

Geen reactie.

Dan vragen ze of je nog alleen naar de wc kan, hoe warm je het water om je te wassen wil hebben en of je iets voor je uitvaart hebt geregeld.

Tot zover het onderwerp toekomst.

EEN

1

Van iémand moet het de schuld zijn. De vraag is alleen: van wie. Er zijn drie mogelijkheden.

Ten eerste Karlotta, omdat het haar idee was.

Ten tweede Marlene, omdat die meedeed.

Ten derde Suzanna, omdat die niks beters wist te bedenken dan er de hele tijd giechelend bij te staan en elke paar seconden in haar handen te klappen, zo van dóórgaan! dóórgaan!

Uiteindelijk hebben zij met z'n drietjes bedacht dat het mijn schuld was.

Nou vooruit.

Wat maakt het uit.

Iémand moet het zijn, en eerst heb ik me er natuurlijk tegen verzet en gezegd dat er veel dingen in het leven zijn die behoorlijk de moeite waard zijn om naar te streven, bijvoorbeeld rijk zijn of mooi zijn, om maar eens even wat klassiekers te noemen, en gelukkig zijn, natuurlijk, maar dat iets jouw schuld is, dat wil natuurlijk geen mens.

En de waarheid is: het is de schuld van ons allemaal, ons alle vier, omdat we het samen hebben gedaan. We hebben dat arme mens samen neergeslagen en naar de kelder gesleept, en daar hebben we haar samen urenlang mishandeld.

Gemarteld.

Gefolterd.

Het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel, zo noemen ze dat, en als iemand bij het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel er alleen maar bij staat en giechelt en in z'n handen klapt, in plaats

van helphelp! te roepen of politiepolitie!, dan noemen ze dat nalaten te helpen, en daarom is het ook de schuld van Suzanna, hoewel zijzelf niet heeft geslagen en geschopt, niet gebeten en gekrabbd.

We waren echt goed op dreef, maar hallo.

Nu staan we waarschijnlijk al dagen op de voorpagina's en zijn we met onze foto op de televisie, en wie weet, misschien is dat arme mens inmiddels al dood. Aan haar zware verwondingen bezweken, zoals dat heet, en zo staat het waarschijnlijk in de krant, zo zegt de nieuwslezer het waarschijnlijk – wij weten het niet.

Wij lezen even geen kranten.

Wij hebben even geen tv.

Wij hebben problemen.

Misschien hebben we zelfs wel mazzel en leeft ze nog, dat arme mens. Dat zou heel goed voor ons zijn, want op het toebrengen van zwaar lichamelijk letsel niet de dood tot gevolg hebbende staat lang niet zo veel jaar als op lichamelijk letsel met. Maar dat is speculeren, terug naar de feiten.

Probleem nummer een: we zitten in de gevangenis.

Probleem nummer twee: we komen voor de rechter.

Probleem nummer drie: we hebben nog een kans.

Dat klinkt nu misschien gek, dat van die kans, maar soms is zo'n kans geen aanleiding tot vreugde en eerder een last. Soms is het beter als je geen kans meer hebt, omdat de situatie dan ineens relaxed is, als het uitzichtloos is. Jammer genoeg hebben wij nog een kans, en dat ligt niet aan ons, dat ligt aan de tijd waarin we leven.

Vroeger bijvoorbeeld, toen een gevangenis nog tuchthuis heette en niet penitentiare inrichting, zou alles heel simpel zijn geweest en heel relaxed. Dan hadden ze ons opgepakt, ze hadden ons veroordeeld, en klaar. Geen verdere discussie, geen voor-arrest, tien jaar dwangarbeid. Rotsblokken klein slaan in de steengroeve bijvoorbeeld, of turfsteken.

Tegenwoordig is dat anders. Nu krijg je nog een kans, voor-

dat ze je naar de gevangenisbakkerij sturen om koekjes te bakken, wat trouwens niet veel beter is dan turfsteken als je het tien jaar moet doen.

Norbert Klupp. Zo heet onze laatste kans. Dr. Norbert Klupp, om precies te zijn, gerechtspsychiater.

Vanmiddag na een nogal miserabele maaltijd ging onze celdeur open en kwam hij binnen. De bewaarster gooide hem open, bleef in de deuropening staan en paste goed op: we waren tenslotte vier gevaarlijke vrouwen.

Wij liggen in onze bedden. Stapelbedden, twee. In het ene Suzanna en Karlotta, in het andere ik en Marlene, met daartussen drie vierkante meter pvc-vloer en helemaal aan het eind een raam met tralies. Al met al is het hier als in het vakantiecamp, maar dan zonder vakantie.

‘Mevrouw Block? Almut Block?’ zegt ons bezoek.

Drie vingers wijzen van verschillende kanten naar mij.

‘Het lijkt erop dat ik dat ben,’ zeg ik.

Mijn stem is niet bijzonder vriendelijk, en ik sta ook niet van het bed op. Dat is me te inspannend, hoewel ik onderin lig. Behoorlijk onbeleefd van me, dat geef ik toe, maar ik kan ook nog niet weten dat die dunne jongeman met zijn randloze brilmontuur een gerechtspsychiater is en onze laatste kans. Bovendien ben ik moe.

Ik ben trouwens altijd moe, maar dat terzijde.

Ook terzijde: de sigaret in mijn mondhoek. Die is natuurlijk verboden. Je mag hier niet roken, daar krijg je straf voor. Maar of ik nou voor roken of voor zwaar lichamelijk letsel tien jaar lang koekjes moet bakken, is ook niet meer van belang.

‘De naam is Klupp,’ zegt ons bezoek en hij stapt op mij af, ‘dr. Norbert Klupp.’

‘Fijn voor u,’ zeg ik. ‘Er zijn ergere titels, bijvoorbeeld ir., en ergere namen zijn er ook, bijvoorbeeld...’ Ik zoek naar een echt suffe naam. Marlene een verdieping hoger zegt: ‘Bijvoorbeeld Almut Block.’

‘Heel leuk,’ zeg ik en ik neem een trek van mijn sigaret. Su-

zanna giechelt. Dat doet ze altijd als Marlene een slechte grap maakt, en Marlene maakt constant slechte grappen en dus giechelt Suzanna ook constant.

Dr. Klupp steekt zijn hand naar me uit en ik denk na of ik die aanneem. Het is een mooie hand. Slanke vingers, lichte huid. Geen aderen, geen pigmentvlekken – ik bekijk deze smetteloze, witte hand en denk aan melk. Ik denk aan meel en hoe zacht het is als je daarin grijpt. Ik bekijk de nagels.

Dauwdruppels.

Parels.

‘Liever niet,’ zeg ik en ik druk de sigaret tegen de bedstijl uit. De peuk stop ik bij de andere peuken onder het matras. Dan hef ik demonstratief mijn rechterhand.

‘Ik geef u liever geen hand, dokter. Ik wil u niet vies maken.’

Dr. Klupp staart naar het gegroefde ding onder aan mijn arm. Het hangt in de lucht als iets waarvan je niet zo gauw weet wat het moet voorstellen. Misschien is het menselijk en een hand, maar misschien is het ook wel een poot van een aap of toch alleen maar een verschrompeld, blauw dooraderd iets met nicotine-gele toppen.

De hand van een oude vrouw.

Hij laat zijn met parels bezette sieraad zakken.

‘Mevrouw Block, ik wilde u er alleen maar op voorbereiden dat wij de komende dagen een gesprek in een of andere vorm zullen voeren. Het gaat om uw psychische gesteldheid en...’

‘Om wat?’ zeg ik en ik kom met een schok overeind – mijn hoofd slaat tegen het bed boven me.

‘Au!’ zeg ik.

‘Dat krijg je nou,’ zegt Marlene.

Suzanna giechelt.

‘Om wat?’ zeg ik nog een keer en ik wrijf over mijn hoofd.

‘Om wat er binnen in jou allemaal aan de hand is. Om je “psychische gesteldheid”.’ Marlene zegt het zoals je ‘volle stofzuigerzak’ zegt of ‘vuilnisbak met deksel’. Op zo’n toon.

Suzanna giechelt.

‘Welkom, dokter! Wat fijn dat u er eindelijk bent. Wij verwachtten u al!’ Karlotta klautert haar bed uit. Zij is de eerste van ons die snapt dat deze Klupp onze laatste kans is, maar dat zal ik pas later weten. Nu weet ik alleen maar dat mijn knar zeer doet, zoals Marlene zou zeggen, en dat het niets goeds betekent als Karlotta ertussen komt.

Dat betekent: ten strijde!

Nu is ze geland en marcheert ze kordaat op dr. Klupp af, met haar hand tot groet uitgestoken. Karlotta’s hand ziet er ook niet beter uit dan de mijne, alleen kleiner. Een kleine verschrompelde apenpoot die uit de mouw steekt van het legerjack dat Karlotta altijd aanheeft, zo’n blauwgroen gevlekt geval uit de jaren dertig. Een goed punt, zou ik zeggen. Dit is nou echt een goed punt om de hele toestand hier in die cel eens eventjes te bevroren en in alle rust een paar details te bespreken. Mijn lievelingskleur bijvoorbeeld, of mijn favoriete drankje. Of wat ik vroeger zoal heb gedaan, qua werk, voor ik naar het verzorgingshuis ging en een biografieformulier kreeg. Voor ik crimineel ben geworden.

Pauzetoets. Stilstaand beeld.

Lievelingskleur: zwart.

Favoriete drankje: koffie.

Eetgewoonten: normaal.

Slaapgewoonten: normaal.

Dat van die slaapgewoonten is een leugen, de rest is waar. Op de vraag ‘Rookt u?’ heb ik ook naar waarheid geantwoord. Ik heb nee gezegd. Nee, ik rook niet, maar steek de ene sigaret met de andere aan.

Hebt u sociale contacten, bijvoorbeeld huwelijkspartner, partner voor de huidige levensfase, kinderen, kleinkinderen, kennissen in een vereniging et cetera?

Nee. Alleen mijn beste vriendinnen, Karlotta, Suzanna en Marlene.

Zijn er personen, levende wezens, zaken of situaties die u angst inboezemen?

Ik weet niet meer precies wat Suzanna en Marlene destijds op die vraag hebben geantwoord, maar Karlotta heeft nee gezegd. Als een schot uit een pistool, páng, midden in het hart van de waarheid. Karlotta is nergens bang voor, niet eens voor zichzelf.

Marlene heeft gelogen, zo hard als ze kon.

Welke van de volgende bezigheden zou u in de zorginstelling graag uitvoeren?

Muziek maken? Ja.

Handwerken? Ja.

Gezelschapsspellen? Ja.

Kerkbezoek? Het idee!

Ik weet niet of Marlene ooit in een kerk is geweest, maar ik geloof het niet. En ik wil me er helemaal geen voorstelling van maken wat er gebeurt als ze het op een dag doet. Waarschijnlijk vallen de engelen van schrik uit het fresco, en begint de marmeren Moeder Gods te huilen. Bloed in plaats van tranen natuurlijk.

Alleen bij ‘Welke beroepsbezigheid/heden hebt u uitgeoefend?’ was Marlene eerlijk, want ze had een mooi beroep, vroeger ooit eens, net zoals Karlotta en Suzanna ook.

Suzanna: verpleegster.

Karlotta: lerares.

Marlene: weduwe.

Louter mooie vrouwenberoepen, en dat Suzanna alleen maar tientallen jaren in een hospice heeft gewerkt omdat ze het leuk vond om naar stervende mensen te kijken, dat hoef je niet te zeggen.

Dat hoef je niet te zeggen, dat Karlotta’s leerlingen gedurende vele generaties hun gymnastieklerares Karlotta Könick altijd alleen maar Killerkönick noemden.

En dat Marlene niet één keer weduwe was, maar nogal vaak, dat hoef je ook niet te zeggen. Dat hoort namelijk gewoon bij het beroepsprofiel.

Neem: begrafenisondernemer.

Neem: doodgraver.

Die moeten ook meer dan één mens onder de aarde krijgen om van hun beroep te kunnen leven.

‘Heel grappig,’ zou Marlene nu zeggen en ze zou grijnzen. ‘Echt grappig, Almut, beste meid. En vertel ons nu maar over jóúw beroep.’

Regisseuse.

Ik heb tientallen jaren altijd gezegd dat ik regisseuse was, en in alle mogelijke formulieren heb ik onder ‘Beroep’ altijd regisseuse gezet, soms ook toneelregisseuse, dat de mensen niet denken dat ik artistiek waardeloze troep of zo voor de televisie of de film maak.

‘Grappig,’ zou Marlene nu zeggen en ze zou weer grijnzen, ‘ik heb nog nooit van een toneelregisseuse gehoord die de acteurs in hun kostuums helpt.’

‘Merkwaardig,’ zou Karlotta zeggen en en ze zou ook grijnzen, ‘ik heb nog nooit van een toneelregisseuse gehoord die doorgezwepte kostuums naar de stomerij brengt of zelf schoonboent.’

‘En is het eigenlijk waar,’ zou Suzanna zeggen en giechelen, ‘is het waar dat acteurs soms in hun kostuum pissen van de opwinding?’

Jammer genoeg waar.

Vaak heb ik poepsporen gevonden.

Kleedster.

Dertig jaar ben ik kleedster geweest in een theater, en daarbij nog in een slecht theater, daarbij nog aan de rand van de stad. Elke dag een uur met de bus ernaartoe en een uur weer terug. Vroeger zat er een slachthuis in het gebouw, later zijn er allerlei blowende actiekunstenaars in getrokken. Politiek theater en zo, maar toen was ik er nog niet bij. Na het politiek theater is het een musicaltent geworden en ben ik erbij gekomen.

The Phantom of the Opera, Belle en het Beest, Cinderella. Knopen aannaaien, overhemden strijken, helpen met aantrekken, helpen met uittrekken. Bij *Dracula, de Grusical* heb ik na elke voorstelling urenlang valse tanden zitten schoonmaken. Het vampierenkoor. Een paar van de koorleden wilden geen

gebit en toen moest ik voor elke voorstelling hoektanden bij ze opplakken.

Slechte adem. Beslagen tongen.

Voor de honderdste voorstelling kreeg ik een fles sekt van ze.

Aardig gebaar.

Het legerjack heb ik niet van iemand gekregen – dat heb ik achterovergedrukt, voor het afscheid zozegd. Op mijn laatste werkdag ging ik naar het kostuumdepot, en tot op de dag van vandaag weet ik nog niet waarom ik nou juist dat lelijke ouwe ding heb meegenomen. Het stonk nog ook. Je kan zo'n oud ding wassen zo vaak je wil, die lucht krijg je er niet meer uit. Dat komt door de mannen. Tientallen jaren lang hebben daar allerlei mannen in gezweet, geen idee hoeveel, maar de historische volgorde is wel duidelijk: nazi's, neonazi's, carnivalsnazi's, acteurs.

Nu draagt Karlotta het jack, en misschien had ik daar destijds in het kostuumdepot al een vermoeden van. Misschien had ik al zo'n gevoel dat ik Karlotta gauw weer zou zien. En als je je beste vriendin na vele jaren weer ziet, dan is het heel goed dat je een cadeautje hebt meegenomen.

Iets waar ze blij mee is.

Wat haar inspireert.

Bijvoorbeeld tot het een of andere goede idee.

We maken dat loeder af. We slaan haar tegen de grond en dan maken we haar af.

Dat idee van het verzorgingshuis was trouwens ook van Karlotta. 'We gaan met vakantie,' zei ze tegen ons, destijds, 'wij met z'n viertjes. Zo'n seniorencomplex is als een hotel: wasdienst, roomservice, volpension. Kleine georganiseerde uitstapjes de natuur in of waar dan ook naartoe. Boottochtje, ergens koffie-drinken, super.'

Mijn god ja, waarom niet. Je kan je oude dag met een ficus doorbrengen of met een paar versleten meubelen, dus waarom niet met je beste vriendinnen.

Terugspoeltoets. Start.

‘Welkom, dokter! Wat fijn dat u daar eindelijk bent. Wij verwachtten u al!’ Karlotta staat voor dr. Klupp in de houding. Zo meteen geeft ze hem een hand, en ineens heb ik door wat ze van plan is. Ze wil mij uitleveren. Als offerdier voor de gerechtspsychiatrische slachting door deze dr. Klupp.

Karlotta, jij doortrapt kreng!

‘Ik was het niet!’ zeg ik hard; het komt eruit als een schreeuw. ‘Ik was het niet!’

Karlotta staat stil, dr. Klupp kijkt me met grote ogen aan.

‘Zij was het!’ zeg ik en ik wijs naar Karlotta. ‘Het is háár schuld, niet die van mij! En knettergek is ze ook! Dat zie je toch meteen, al aan dat jack! Zeventig jaar achter de rug en dan een legerjack dragen... die is toch getikt, dat ouwe wijf!’

Dr. Klupp staart met grote ogen, Karlotta ook. Verdomd, gek geworden, denkt ze, ik kan het zien. Bij dr. Klupp kan ik niet zien wat hij denkt. Dat kan ik alleen bij mijn beste vriendinnen, die ik bijna net zo goed ken als mezelf en bijna net zo lang, en daarom weet ik ook heel precies wat er nu komt.

En daar komt het ook al.

‘Geloof er geen woord van, dokter.’ Karlotta balt haar weerzinwekkende kleine pootje tot een vuist, en dan steekt ze een verschrompelde vinger uit en wijst naar mij. ‘Het is háár schuld.’

‘Onzin.’ Marlene doet losjes haar arm omhoog en wijst naar Karlotta. ‘Het is háár schuld, dokter.’

‘Vind ik niet,’ zegt Suzanna opgewekt. ‘Ik vind dat het háár schuld is.’ Suzanna wijst naar Marlene. ‘Of misschien toch niet van háár’, Suzanna wijst weer naar Marlene, daarna naar mij, ‘maar van háár.’ Dr. Klupp kijkt mij met grote ogen aan. ‘En de waarheid is,’ Suzanna pauzeert even voor het effect, ‘het is háár schuld.’ Suzanna wijst naar zichzelf, gegiechel.

Twee minuten later zijn we alleen in de cel. Dr. Klupp is met snelle stap naar buiten gegaan en de bewaarster heeft de sleutel

in het slot gedaan en twee keer omgedraaid, na nog naar ons en op haar voorhoofd gewezen te hebben.

‘Crisisvergadering!’ blaft Karlotta. ‘Hup hup, uit bed!’

Verzet is zinloos, zelfs Marlene gehoorzaamt. We gaan aan de gammele tafel onder het raam zitten.

‘Situatie,’ zegt Karlotta. ‘Er is sprake van een situatie. Tamelijk veelbelovend als we die de baas worden. Anders: kans verpest. Láátste kans, duidelijk?’

We knikken.

‘Ik vat even samen. Ten eerste: het maakt dat kleine gerechtspsychootje niets uit wie er morgen op het gesprek komt, maar íemand van ons moet er komen, íemand van ons moet naar het front, correct?’

We knikken. Dat heeft dr. Klupp duidelijk gezegd, voor zijn vertrek, alleen beleefder.

‘En ten tweede?’ zeg ik.

‘Niets ten tweede; einde samenvatting. Nu ter zake. Zoals we van de televisie weten, gaat het met ontoerekeningsvatbaarheid zo: iemand doet iets verbodens en komt daarvoor in de gevangenis. Hij heeft bijvoorbeeld zijn kind doodgeslagen of zijn vrouw van kant gemaakt, en nu zit hij in voorarrest en wordt hij door een gerechtspycholoog onderzocht. Als die psychiater constateert dat die man heel normaal is, heeft die man verloren. Hij wordt veroordeeld, en dat was het dan voor de eerstvolgende tien, twintig jaar.’

‘De arme man,’ zegt Suzanna ernstig en een beetje droevig.

‘Precies. Arme man.’ Karlotta knikt.

Ogenblikken van medeleven.

‘Maar als hij geluk heeft, die man,’ zegt Karlotta, ‘dan constateert de gerechtspycholoog wat anders, namelijk zogenaamde ontoerekeningsvatbaarheid op het moment van de daad.’

‘En dat betekent?’ zeg ik.

‘Dat betekent: die man kan voor zijn daad niet worden gestraft als hij op het moment van de daad in een van de volgende toestanden was:

Psychisch gestoord.
Emotioneel verward.
Verslaafd aan drugs.
Zwakzinnig.
Minderjarig.'

'En dat betekent?' zeg ik.

'Dat betekent: we moeten kijken wie van ons het best psychisch gestoord, emotioneel verward, verslaafd aan drugs, zwakzinnig of minderjarig is.'

'Minderjarig!' Suzanna klapt enthousiast in haar handen. 'Ik wil minderjarig zijn!'

Karlotta rolt met haar ogen, ik rol met mijn ogen, Marlene grijnst. Dan legt ze zacht een knokige hand tegen Suzanna's wang en zegt met tedere tikjes: 'Zwakzinnig, liefje. Jij valt eerder in de categorie zwakzinnig.' Suzanna giechelt.

'Concentratie!' blaft Karlotta. 'Systematisch te werk gaan! Een voor een de mogelijkheden uitsluiten! Minderjarig valt af, zwakzinnig valt af, psychisch gestoord ook. Dat zijn we weliswaar allemaal, min of meer, maar wie is dat niet. Dus met een goeie psychose kunnen we geen van allen aankomen, toch?'

Karlotta kijkt mij aan.

Suzanna kijkt mij aan.

Marlene kijkt mij aan en grijnst. 'Nou ja,' zegt ze en geeft tikjes, dit keer op mijn wang, 'onze beste Almut heeft een of ander probleempje met wat er bij haar zo vanbinnen zit, nietwaar, Almut, lieverd?'

Heel grappig.

'Klopt,' zegt Karlotta met een minachtend gebaar in mijn richting. 'Lievalingskleur zwart, slaapgewoonten eigenaardig, alles heel labiel, maar een behoorlijke psychische stoornis is dat niet. Dus zand erover.'

Ja. Zand erover.

‘En wat nu?’ zegt Marlene. ‘Wat doen we nu, generaal?’

‘Weet ik niet,’ gromt Karlotta, ‘ik moet nadenken.’

Ze denkt na.

Wij wachten.

Marlene bestudeert haar nagels, Suzanna staart voor zich uit. Eenentwintig, tweeëntwintig... ik begin in stilte te tellen, omdat me op het moment niets beters invalt. Bij achtentwintig heeft Karlotta een idee.

Karlotta heeft een idee – de Heer sta ons bij.

‘Biografie,’ zegt ze. ‘Leven. Een rotjeugd, een kutleven. Dat doet het altijd. Wie van ons heeft er nou zo’n echt kutleven gehad?’

Ik heb me verzet, alleen maar kort, want er was niets aan te doen.

‘Nou goed, wat maakt het uit, oké,’ heb ik gezegd en ik heb een sigaret opgestoken. Maar zonder garantie. Dat heb ik ook nog gezegd: geen enkele garantie dat het werkt. Misschien wil deze dr. Klupp wel helemaal niets weten van mijn leven, hoe kut of niet-kut het was.

‘Vast wel,’ zei Marlene. ‘Dat hoort namelijk bij het professionele profiel van een gerechtspychiater, dat hij in de shit peurt.’

‘Gèt!’ giechelde Suzanna, en Karlotta legde haar kleine pootje op mijn schouder. Innige druk, diepe blik. ‘Het lukt je wel, Almut,’ zei ze. ‘Jij bent de beste. Ónze vrouw aan het front. We zullen aan je denken als je morgen naar die kleine wijsneus gaat. Onze kracht zal bij je zijn.’

Daarna nam ze haar pootje van mijn schouder en maakte het teken. Dat doet ze altijd: het teken maken als er volgens haar de een of andere oorlog of zo begint. Middelvinger, wijsvinger, naar binnen gevouwen duim. De ‘v’ van victorie.